

Försvarsutskottets betänkande 2019/20:FöU8

Vissa frågor om Försvarsmaktens personal

Sammanfattning

I motionsbetänkandet behandlar utskottet frågor om bl.a. personalförsörjning, frivilligorganisationer, mönstring och rekryteringsfrågor inom försvaret. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

I betänkandet finns 12 reservationer (M, SD, C, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 20 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	8
Personalförsörjning	8
Mönstring och villkor inom Försvarsmakten.....	14
Veteranfrågor	17
Frivilligorganisationer	20
Reservationer	25
1. Utveckla och behålla personal inom försvaret, punkt 1 (M).....	25
2. Incitament och stöd från värnpliktig till veteran, punkt 2 (C).....	26
3. Rekryteringsmyndighetens förutsättningar och lokalisering, punkt 3 (M, C)	26
4. Rekryteringsmyndighetens förutsättningar och lokalisering, punkt 3 (SD)	27
5. Sammansättningen av personalkategorier, punkt 4 (KD)	27
6. Mönstring och villkor för olika personalkategorier, punkt 5 (SD)	28
7. Bostäder åt tillfälligt anställda, punkt 6 (KD).....	29
8. Veteranfrågor, punkt 7 (M, KD, L)	29
9. Rekryteringen till hemvärdet, punkt 8 (M).....	30
10. Hemvärn och frivilligorganisationer under kris och krig, punkt 9 (C)	31
11. Frivilligorganisationernas ställning, punkt 10 (SD).....	32
12. Frivilligorganisationernas ställning, punkt 10 (KD).....	33
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	34
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Personalförsörjning

1. Utveckla och behålla personal inom försvaret

Riksdagen avslår motion

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 1 och 4.

Reservation 1 (M)

2. Incitament och stöd från värnpliktig till veteran

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 2 (C)

3. Rekryteringsmyndighetens förutsättningar och lokalisering

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 16 och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 3 (M, C)

Reservation 4 (SD)

4. Sammansättningen av personalkategorier

Riksdagen avslår motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 19.

Reservation 5 (KD)

Mönstring och villkor inom Försvarsmakten

5. Mönstring och villkor för olika personalkategorier

Riksdagen avslår motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 15, 17, 18 och 42.

Reservation 6 (SD)

6. Bostäder åt tillfälligt anställda

Riksdagen avslår motion

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 35.

Reservation 7 (KD)

Veteranfrågor

7. Veteranfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:320 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S),

2019/20:2681 av Ann-Sofie Alm (M),

2019/20:2759 av Allan Widman m.fl. (L) yrkandena 2–4 och

2019/20:3205 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Reservation 8 (M, KD, L)

Frivilligorganisationer

8. Rekryteringen till hemvärdet

Riksdagen avslår motion

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 9 (M)

9. Hemvärn och frivilligorganisationer under kris och krig

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 10 (C)

10. Frivilligorganisationernas ställning

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 23 och

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 38.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (KD)

Stockholm den 6 februari 2020

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2019/20. Motionerna innehåller förslag som bl.a. rör personalförsörjning, frivilligorganisationer, mönstring och rekryteringsfrågor inom försvaret. När det gäller veteranfrågor lämnade försvarsminister Peter Hultqvist och utrikesminister Ann Linde information om situationen för svensk militär personal vid den militära utbildningsinsatsen i Irak vid sammanträdet den 9 januari 2020.

Bakgrund

Riksdagen beslutade våren 2010 om lagstiftning som fastställde att försvarets personalförsörjning ska vila på frivillighet och att en könsneutral totalförsvarsplikt endast ska tillämpas när försvarsberedskapen så kräver (prop. 2009/10:160, bet. 2009/10:FöU8, rskr. 2009/10:269). När förslaget behandlades konstaterade utskottet att det blivit alltmer uppenbart att totalförsvarsplikten urholkats, och man såg ett behov av att reformera den militära utbildningen och att anpassa den till en insatsorganisation i enlighet med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet. Utskottet utgick från att regeringen och Försvarsmakten noggrant skulle planera för att snabbt kunna återuppta grund- och repetitionsutbildningen av värnpliktiga och civilpliktiga om så skulle behövas.

Frågor om Försvarsmaktens personalförsörjningssystem har tidigare behandlats av utskottet i betänkandena 2013/14:FöU2, 2014/15:FöU7, 2015/16:FöU8, 2016/17:FöU4, 2017/18:FöU8 och 2018/19:FöU8. Den 14 november 2014 beslutade utskottet att riksdagens förra försvarspolitiska beslut skulle följas upp. En utredare fick därför i uppdrag att analysera om Försvarsmaktens organisation har utvecklats i enlighet med det beslut som riksdagen fattade 2009 när det gäller bemanningsläget och att beskriva i vilken omfattning bemanningen har genomförts med anställd respektive värnpliktig personal. Utredarens rapport *Blev det som vi tänkt oss?* (2014/15:RFR4) överlämnades till utskottet den 5 mars 2015 och visade bemanningsgraden vid årsskiftet 2014/15 i den insatsorganisation som riksdagen beslutat. För armé-, marin- och flygvapenförbanden uppgick bemanningen till ca 80 procent, men i logistik-, lednings- och underrättelseförband uppgick den endast till ca 65 procent.

I den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) har regeringen konstaterat att det finns fortsatta utmaningar i den nya personalförsörjningen. En särskild utredare har därför haft i uppdrag (dir. 2015:98) av regeringen att föreslå en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det militära

försvaret. En förutsättning var att den även i fortsättningen huvudsakligen skulle baseras på frivillighet, men där en ökad användning av totalförsvarsplikten kompletterar frivilligheten när krigsorganisationens behov inte kan tryggas enbart genom frivillig rekrytering. Utredaren överlämnade sitt betänkande En robust personalförsörjning av det militära försvaret (SOU 2016:63) den 28 september 2016 med det huvudsakliga förslaget att återaktivera mönstring och grundutbildning med värnplikt. Med stöd av 1 kap. 3 a § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt fattade regeringen den 2 mars 2017 beslut om att totalförsvarspliktiga ska vara skyldiga att mönstra och fullgöra grundutbildning med värnplikt. Skyldigheten att mönstra gäller lika för både män och kvinnor sedan den 1 juli 2017. Skyldigheten att fullgöra grundutbildning med värnplikt gäller sedan den 1 januari 2018.

När det gäller den svenska arbetsmarknadsmodellen framhöll arbetsmarknadsutskottet i betänkande 2017/18:AU9 att det är viktigt att värna om principen att det är arbetsmarknadens parter som i stora delar ska ges möjlighet att sköta spelreglerna på arbetsmarknaden genom att teckna kollektivavtal. Arbetsmarknadsutskottet såg det som centralt att detta även i fortsättningen används som utgångspunkt för att skapa goda förutsättningar på arbetsmarknaden. I betänkandet framhölls att det är statens uppgift att skapa förutsättningar för parterna att ta sitt ansvar samtidigt som staten måste säkerställa vissa grundläggande villkor. Utskottet beskrev som centralt att arbetsrätten lägger grunden för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande. Arbetsmarknadsutskottet ansåg att den svenska arbetsmarknadsmodellen vid upprepade tillfällen har visat sin förmåga till snabb omställning och anpassning. Det gör också att Sverige på ett bra sätt kan möta förändringar i vår omvärld. Enligt arbetsmarknadsutskottets bedömning kan frågor om det arbetsrättsliga regelverket därför med stor fördel oftast överlämnas till parterna på arbetsmarknaden för samtal och överenskommelser avtalsvägen. Även i betänkandet 2019/20:AU4 konstaterar arbetsmarknadsutskottet att den svenska arbetsmarknadsmodellen har varit och är en förutsättning för att Sverige ska kunna prestera väl när det gäller såväl sysselsättning som tillväxt. En av grundpelarna i modellen är en arbetsmarknad som underlättar omställning med en aktiv arbetsmarknadspolitik och starka parter.

Som ett underlag för den kommande försvarsinriktningsperioden (fr.o.m. 2021) beslutade chefen för Försvarsdepartementet om nya anvisningar för Försvarsberedningens arbete i januari 2017. Den 20 december 2017 presenterades delrapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). Den 14 maj 2019 överlämnade Försvarsberedningen sin slutrapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) till regeringen. Försvarsberedningen lämnar i rapporten ett antal bedömningar och förslag bl.a. rörande den säkerhetspolitiska utvecklingen, inriktningen av säkerhetspolitiken,

internationella samarbeten samt utvecklingen av det militära försvaret under perioden 2021–2025 men även därefter. I budgetpropositionen för 2020 redovisas att regeringen avser återkomma till riksdagen under hösten 2020 med en försvarspolitisk proposition för perioden 2021–2025. I budgetpropositionen framhåller regeringen vidare att Försvarsberedningens rapporter Motståndskraft och Värnkraft kommer att utgöra grunden för det fortsatta arbetet med den försvarspolitiska propositionen.

Utskottets överväganden

Personalförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om personalförsörjning.
Jämför reservation 1 (M), 2 (C), 3 (M, C), 4 (SD) och 5 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) beskriver motionärerna att förbandsatt och rätt utbildad personal i våra krigs- och utbildningsförband är en kritisk faktor för operativ förmåga. Samtidigt konstaterar motionärerna att personalförsörjningen har stor förbättringspotential. Sedan värnplikten återaktiverades har både antalet grundutbildade och antalet sökanden till befäls- och specialistofficersutbildningar ökat något, men den nuvarande utbildningstakten bedöms sammantaget som otillräcklig. Vissa åtgärder har genomförts för att fånga upp kvalificerade medarbetare som vill avsluta sin anställning innan tiden för ordinarie pensionsålder men som kan fortsätta arbeta inom försvaret för att kompensera för den personalbrist som råder inom Försvarsmakten. Motionärerna anser dock att fler som vill och behövs inom försvaret ska ges möjlighet att jobba kvar.

Motionärerna föreslår att Försvarsmakten snarast får i uppdrag att analysera orsakerna till bristerna i personalförsörjningen för krigsförbanden och lämna förslag på hur man kan öka attraktiviteten för de olika anställningsformerna både på kort och lång sikt. I denna analys bör myndigheten beakta hur incitament i form av utbildningspremier, löner och andra förmåner kan skapas eller förändras samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att behålla nuvarande och återanställa tidigare personal. Analysen bör även omfatta förslag på nya rekryteringsvägar för officerare och ökade möjligheter för anställning även efter ingången avtalspension. Dessutom bör regeringen snarast utreda hur alla berörda personalkategorier kan omfattas av laglig rätt till ledighet vid övningar och återkomma med förslag till riksdagen.

Vidare anser motionärerna att en organisation blir komplett med både kvinnor och män i personalen och att Försvarsmakten därför måste rekrytera de talanger som är bäst lämpade för uppgiften. Jämställdhetsarbetet inom Försvarsmakten är en viktig förutsättning för detta. Lika viktigt som att rekrytera är att fortbilda och att myndigheten kan behålla kompetenta medarbetare. Kvinnor i det militära möter andra barriärer för sina karriärer än män. Grundläggande är tillgången till bra, ändamålsenlig materiel, t.ex. kläder och skor, som passar. Motionärerna anser att nödvändiga åtgärder också måste vidtas i syfte att förhindra att anställda och värnpliktiga kvinnor utsätts för hälso- och säkerhetsrisker. Materielrelaterade hälso- och säkerhetsrisker för

kvinnor bör analyseras av en objektiv utredning som återkommer med förslag på omedelbara åtgärder. För att nå ökad jämställdhet måste Försvarsmakten även se över osakliga fysiska krav på befattningar samt kartlägga och förtydliga karriärvägarna inom Försvarsmakten. En nyckel till framgång i jämställdhetsarbetet är att alla vill, kan och väljer att leva efter myndighetens värdegrund och inte tolererar kränkningar. Arbetet mot diskriminering och trakasserier ska vara proaktivt, regelbundet, anpassat till unga militärens dagliga verksamhet och kommuniceras på ett genuint och väl synligt sätt av chefer. Försvarsmakten bör även kontinuerligt förbättra organisationens hantering av trakasserier eller kränkningar och genomföra förtroendeskapande åtgärder. Riksdagen bör därför ställa sig bakom det som anförs i motionen om Försvarsmaktens personalförsörjning (yrkande 1) och jämställdhetsarbete (yrkande 4).

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) anförs motionärerna att Rekryteringsmyndigheten måste få bättre förutsättningar (yrkande 5). I motionen framhålls att antalet utbildningsplatser på officers- och reservofficersutbildningen behöver öka och att en förbättrad officersförsörjning också gör att fler soldater kan utbildas. Den utökade värnplikten, som är en del av både januariavtalet och Försvarsberedningens förslag, innebär att fler ska genomgå mönstring. Det ger ett ökat tryck på Rekryteringsmyndigheten, som enligt motionärerna måste ges bättre förutsättningar. Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsgivare och arbeta vidare med att utveckla incitament som gör att myndigheten både kan rekrytera och behålla sin personal och dessutom utveckla stödet till veteraner (yrkande 6). Försvarsmakten ska som arbetsgivare erbjuda goda incitament så att fler än i dag ska välja att bli soldat och officerare. Motionärerna understryker även vikten av att de soldater och officerare, men även de civilanställda, som genomför utlandsmissioner ska mötas med stor respekt, och de framhåller vikten av att det finns ett ordentligt omhändertagande efter en mission.

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richtoff m.fl. (SD) framhålls att samtliga unga män och kvinnor bör kunna kallas till mönstring, och för att stimulera lokal rekrytering anser motionärerna därför att Totalförsvarets rekryteringsmyndighet bör kunna öppna tillfälliga rekryteringskontor i t.ex. Luleå och på Gotland (yrkande 16).

I kommittémotion 2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) beskriver motionärerna att Försvarsberedningen föreslagit en fördubbling av grundutbildningsvolymerna fr.o.m. 2024 i förhållande till i dag, dvs. en ökning från ca 4 000 personer till 8 000 personer. Motionärerna bedömer att det totala antalet befattningar i krigsorganisationen kommer att öka från dagens ca 60 000 personer till ca 90 000 personer, inklusive hemvärn och civilanställda. Motionärerna föreslår därför att personalförsörjningssystemet även fortsättningsvis behöver bygga på en kombination av värnpliktiga och anställda soldater. Motionärerna anser att en sådan sammansättning av olika

personalkategorier förser Försvarsmakten med både professionalitet i form av yrkessoldater och volym i form av värnpliktiga (yrkande 19).

Bakgrund

Försvarsmakten har genomfört ett omställningsarbete i syfte att kunna omhänderta både frivilligt sökande och mönstringspliktiga till den militära grundutbildningen. I Försvarsmaktens årsredovisning för 2018 angavs att 3 750 värnpliktiga påbörjade grundutbildning, vilket är något färre än målsättningen. I jämförelse med 2017 skildes färre värnpliktiga från grundutbildningen, vilket myndigheten bedömer botten i ett aktivt arbete på förbandsnivå med bemötande av den värnpliktiga personalen. Vidare bedömdes läget i fråga om officersförsörjningen vara bekymmersamt. I Försvarsmaktens årsredovisning för 2018 angavs dock att översynen av kravprofiler för den militära grundutbildningen medfört att de fastställda kraven nu motsvarar de lägsta grundkraven myndigheten ställer på respektive befattning oavsett kön. En effekt av detta är att befattningar som medger behörighet till senare officersutbildning blivit tillgängliga för fler, vilket i sin tur leder till en bredare rekryteringsbas för officersyrket. De nya kravprofilerna har börjat tillämpas för såväl rekrytering som antagning mot grundutbildning och officersutbildningar.

Utflödet har trots allt varit större än inflödet, vilket i huvudsak förklaras med pensionsavgångar i kombination med färre antagna elever till såväl officersprogrammet som specialistutbildningen. I Försvarsmaktens årsredovisning för 2018 redovisas elevantalet för 16 olika utbildningsomgångar inom olika program för officerare (bl.a. officersprogrammet, reservofficersutbildningen och specialistofficers-utbildningen) och endast för tre av dessa motsvarade antalet elever det ungefärliga behovet. Nettoutflödet kompenseras enligt myndighetens bedömning något av att officerare erbjudits enskilda överenskommelser för att arbeta efter tidpunkten för avtalspension samt av att 34 officerare hade erbjudits anställning inom ramen för satsningen Fler vägar in. Försvarsmakten uppgav att vidmakthållande och utvecklande av organisationen kräver kontinuerliga och uthålliga åtgärder för att säkerställa en fortsatt robusthet i personal- och kompetensförsörjningen.

Rekryteringsmyndigheten (TRM) framhöll i årsredovisningen för 2018 fokuset på att öka kapaciteten i myndighetens samlade verksamhet, inte minst i prövningsverksamheten. Under 2018 mönstrades eller prövades 14 177 personer (varav 3 299 kvinnor och 10 878 män). En annan viktig del i arbetet med att öka kapaciteten var att säkerställa tillgången till ändamålsenliga lokaler. TRM har därför arbetat med lokalutvecklingsprojekt, och personalantalet ökade från 140 personer 2017 till 179 personer 2018. Myndigheten uppgav att målet att genomföra mönstring och prövning för att fylla 4 000 utbildningsplatser för grundutbildning (GU) inte hade nåtts. Huvudorsaken bedömdes vara att inte tillräckligt många individer hade mönstrats eller prövats. Utifrån erfarenheterna från mönstring inför GU

2018/19 kallade myndigheten fler totalförsvarspliktiga till mönstring inför GU 2019/20. Av de som föddes 2000 fick ca 11 000 besked om att de skulle kallas till mönstring (3 000 kvinnor och 8 000 män). Enligt TRM:s budgetunderlag för 2020–2022 (dnr. 2019:0199) krävs för närvarande i genomsnitt 3,5 prövningar för att fylla en utbildningsplats och Försvarsmakten har aviserat att man vill öka antalet utbildningsplatser till 5 000 redan från 2020/21. Mönstringen av den aktuella årskullen startade redan i augusti 2019. I myndighetens budgetunderlag görs antagandet att utbildningskullarna kommer att öka kontinuerligt (6 000 utbildningsplatser 2021/22, 7 000 stycken 2022/23 och 8 000 därefter samt prövningskapacitet utöver detta för polisens behov). TRM har utifrån dessa antaganden redovisat hur mönstringskapaciteten behöver utvecklas för att kunna möta ökade krav. Myndigheten bedömer inte att det i det korta perspektivet är möjligt att snabbt utöka lokalytor, personal och övrig infrastruktur i prövningsverksamheten. Myndigheten bedömer att man inte kommer att kunna möta prövningskapaciteten för grundutbildning med värnplikt för 2020 på grund av att en ny prövningsplats ännu inte etablerats. TRM bedömer att det uppstår en brytpunkt vid halvårsskiftet 2020 då myndigheten skulle behöva etablera och bemanna ytterligare en prövningsenhet.

I regleringsbrevet för 2020 gav regeringen myndigheten i uppdrag att se över mönstringsprocessen för att öka effektiviteten i urvalsmetoder (t.ex. mönstringsunderlaget), processer och resursanvändning och att genomföra prövning och mönstring av upp till 18 500 totalförsvarspliktiga i syfte att kunna fylla upp ca 5 000 utbildningsplatser till grundutbildning med värnplikt. I regleringsbrevet för 2020 fick TRM även i uppdrag att påbörja planering för att möjliggöra hantering av både ett ökat antal värnpliktiga såväl som ökat antal polisaspiranter. I myndighetens underlag till försvarspolitisk proposition för perioden 2021–2025 (dnr 2019/0613) uppger TRM att ett beslut om utbildningsvolym och ökade anslagsmedel bör tas senast halvårsskiftet 2020 för att myndigheten ska kunna möta såväl Försvarsberedningens som Försvarsmaktens förslag till stegvis ökande utbildningsvolym. TRM bedömer vidare att den tillväxt av verksamheten som blir en följd av volymökningarna innebär att ytterligare en fast prövningsenhet måste etableras och att tiden för att etablera en sådan beräknas uppgå till två år.

När det gäller jämställdhet har Försvarsmakten enligt förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten till uppgift att integrera jämställdhetsperspektiv i verksamheten. I instruktionen anges att arbete ska bedrivas i enlighet med Försvarsmaktens handlingsplan för jämställdhetsintegrering. Försvarsmakten uppger att uppdraget att öka andelen kvinnor på alla nivåer kräver att myndigheten vidareutvecklar åtgärder inom attraktion, rekrytering och förmågan att behålla kvinnor i personalstyrkan.

Enligt Försvarsmakten var den huvudsakliga orsaken till bortfall för kvinnor som ansökt till den militära grundutbildningen muskelkraven för de olika befattningarna, trots att kvinnorna har höga värden i övriga prövningsmoment. Försvarsmakten angav att kraven för utbildning och

anställning kontinuerligt ses över i syfte att de ska vara relevanta för befattningen. Försvarsmakten redovisade att kvantitativa mål nedbrutet på personalkategorier i fråga om fördelningen mellan kvinnor och män 2017–2027 hade fastställts och att arbetet med att bryta ned målen på stridskraftsnivå pågick. Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2018 framgick vidare att den interna strategiska inriktningen syftar till att myndigheten ska ha förmåga att attrahera och behålla kompetenta medarbetare och vara en inkluderande, jämställd och jämlik organisation. Den könsneutrala totalförsvarsplikten möjliggör en bredare rekryteringsbas bestående av både kvinnor och män, vilket skapar bättre förutsättningar för att personalförsörja krigsförbanden. Kravet på tillväxt gör det nödvändigt att öka attraktionskraften med effektiv rekrytering och ökad kapacitet att behålla personal enligt årsredovisningen för 2018. I en breddad målgrupp som omfattar kvinnor behöver andelen intresserade och sökande till militära tjänster öka. Försvarsmakten beskriver att kvinnors drivkrafter för ett militärt engagemang har varit en viktig utgångspunkt för myndighetens åtgärder. Försvarsmakten bedömde att vissa av myndighetens fastställda kvantitativa mål skulle kunna uppnås under perioden 2018–2020. Andelen rekryter som är kvinnor hade ökat med drygt 2 procentenheter från 13,4 procent 2017/18 till 15,5 procent 2018/19. Försvarsmakten eftersträvar en fortsatt ökning av antalet värnpliktiga som är kvinnor för att uppnå målet om 20 procent 2020 för soldat- och sjömanskategorierna (GSS/K) samt för officersutbildningarna framöver.

Eftersom bristande tillgång till information och kunskap om Försvarsmakten bedöms missgynna kvinnor i högre utsträckning än män har myndigheten vidtagit åtgärder som kan bidra till att synliggöra verksamheten. Military Weekend, som syftar till att öka unga mäns och kvinnors intresse för Försvarsmakten, genomfördes vid 18 förband, och i årsredovisningen för 2018 uppgavs att drygt hälften av deltagarna varit kvinnor. Försvarsmaktens mässkoncept har utvecklats med fokus att ytterligare synliggöra anställda kvinnor i samtliga stridskrafter. Riktad e-post till kvinnor med visat intresse för Försvarsmakten hade enligt myndigheten gett positiva resultat. Försvarsmakten genomför sedan 2016 riktade kommunikationsinsatser i syfte att omhänderta slutsatserna från projektet Metodutveckling för effektivare rekrytering av särskilda målgrupper (MER). Försvarsmakten har fortsatt intensifiera de lokala åtgärderna för att öka andelen kvinnor. Exempel på sådana åtgärder är skolbesök, utställningar på mässor, ungdomskurser samt ett flertal prova-på-helger.

Av de totalförsvarspiktiga som kallades till mönstring var 24 procent kvinnor, men bland dem som sedan påbörjade grundutbildning var endast 15,5 procent kvinnor enligt Försvarsmaktens årsredovisning. Enligt Rekryteringsmyndighetens (TRM) årsredovisning för 2018 har myndigheten tillsammans med representanter från Försvarsmakten och Försvarshögskolan sett över frågorna i mönstringsunderlaget, utifrån ett jämställdhetsperspektiv. En genusgranskare och en fokusgrupp bestående av målgruppen, totalförsvarspiktiga 18-åringar, har gett ett externt perspektiv på

mönstringsunderlaget, och vissa frågor har moderniserats och kompletterats utifrån ett jämställdhetsperspektiv. TRM har dessutom med hjälp av externt expertstöd sett över text och utformning av ett urval av sina rekryteringsannonser utifrån ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Utifrån granskningen har myndigheten justerat innehåll och texter i rekryteringsannonser för att bättre attrahera både kvinnor och män till lediga anställningar.

I regleringsbrevet för 2020 har regeringen gett Försvarsmakten i uppgift att redovisa resultat av de åtgärder inom jämställdhetsintegrering som vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken. (Det uppdraget har även TRM i sitt regleringsbrev.) Myndigheterna ska lämna in sina årsredovisningar och redovisa dessa resultat för 2019 senast den 22 februari.

Tidigare behandling

Vid den senaste behandlingen av personalförsörjningsfrågor (2018/19:FöU8) bedömde utskottet att det under såväl den innevarande som den kommande försvarspolitiska inriktningsperioden finns väsentliga utmaningar när det gäller personalförsörjningen, och utskottet såg med oro på Försvarsmaktens redovisning om att utflödet av yrkesofficerare är större än inflödet.

Utskottet framhöll i likhet med tidigare att det i första hand är Försvarsmakten som inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken ska utforma rekryteringen för att nå ut till så många som möjligt, och till alla delar av Sverige, för att i förlängningen lägga grunden för att rekrytera och behålla personal. Utskottet utgick från att Försvarsmakten kontinuerligt överväger vilka åtgärder som är ändamålsenliga och kostnadseffektiva för att bemanna organisationen i linje med de beslut som fattats av riksdagen och regeringen.

Utskottet framhöll vidare att Försvarsmakten även har många utmaningar att hantera för att möta kraven på tillväxt, och utskottet välkomnade målsättningen att vidareutveckla åtgärder inom attraktion, rekrytering och förmågan att behålla kvinnor i personalstyrkan. Utskottet såg skäl att fortsättningsvis följa resultatet av myndigheternas arbete inom området men avsåg inte vidta några åtgärder. Samtliga motionsyrkanden avslogs av riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att det under såväl den innevarande som den kommande försvarspolitiska inriktningsperioden finns väsentliga utmaningar när det gäller personalförsörjningen. När utskottet under 2014 beslutade att riksdagens förra försvarspolitiska beslut skulle följas upp konstaterades att armé-, marin- och flygvapenförbanden var bemannade till ca 80 procent, men att bemanningen i logistik-, lednings- och underrättelseförband endast uppgick

till ca 65 procent. Eftersom ambitionshöjningarna för det svenska försvaret inte kan förverkligas med mindre än att organisationen bemannas vill utskottet betona vikten av att åtgärder vidtas och följs upp när det gäller personalförsörjningen. Inte minst Försvarsmakten har som ansvarig arbetsgivare många utmaningar att hantera för att möta kraven på tillväxt, och utskottet välkomnar målsättningen att vidareutveckla åtgärder inom attraktion, rekrytering och förmågan att behålla kvinnor i personalstyrkan. Utskottet välkomnar att Försvarsmakten har fastställt kvantitativa mål i fråga om fördelningen mellan kvinnor och män för 2017–2027 och att myndigheten redovisat avsikten att fortsätta att intensifiera de lokala åtgärderna för att öka andelen kvinnor.

Utskottet kan konstatera att Totalförsvarets rekryteringsmyndighet har fått i uppdrag att påbörja planering bl.a. för att möjliggöra hantering av ett ökat antal värnpliktiga och att Försvarshögskolan har uppdraget att samverka med Försvarsmakten om dimensionering av utbildningen som leder till officersexamen. Utskottet delar samtidigt regeringens oro i fråga om officersförsörjningen och utgår från att regeringen inom ramen för arbetet med den kommande försvarspolitiska inriktningspropositionen vidtar nödvändiga åtgärder för att den insatsorganisation som riksdagen fattar beslut om ska kunna bemannas på ett ändamålsenligt sätt. Utskottet utgår vidare från att regeringen ger TRM de planeringsförutsättningar som krävs för att möta Försvarsberedningens förslag till stegvis ökande utbildningsvolym. Regeringen har redovisat att Försvarsberedningens rapporter kommer att utgöra grunden för den inriktningsproposition de har för avsikt att lämna till riksdagen under hösten 2020. Utskottet ser inga skäl att i nuläget vidta ytterligare åtgärder inom personalförsörjningsområdet och föregripa inriktningspropositionen varför samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Mönstring och villkor inom Försvarsmakten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mönstring och villkor inom Försvarsmakten.

Jämför reservation 6 (SD) och 7 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richtoff m.fl. (SD) framhålls att införande av ett frivilligt försvar utan utbildning av värnpliktiga var ett stort misstag. Reformen har enligt motionärerna medfört att för få människor engagerar sig aktivt i försvarssektorn och att den folkliga förankringen minskat drastiskt. Motionärerna anser att samtliga unga män och kvinnor bör kunna kallas till mönstring (yrkande 15). I och med värnpliktens återaktivering menar motionärerna att det har uppstått ett behov av officerare för att kunna utbilda

värnpliktiga. För att möta behovet bör kontraktsanställda soldater utbildas till underbefäl som i sin tur kan utbilda värnpliktiga. Motionärerna menar att detta är det verkliga nålsögat för expansionen av det svenska försvaret (yrkande 17). Mot den bakgrunden anser de även att det finns skäl att utreda om det är lämpligt och ekonomiskt möjligt att stärka villkoren för kontrakterade gruppbefäl, soldater och sjömän (yrkande 18). När det gäller behov av översyner föreslår motionärerna dessutom att en översyn görs av lönenivån för stridspiloter. Antalet krigsplacerade stridspiloter bedöms vara en nyckelfaktor för vår försvarsförmåga och därför måste det hållas på en stabil och hög nivå över tid. När Sverige nu ska upprusta försvaret krävs att också rekryteringen av nya stridspiloter ökar. För att lyckas med det ser motionärerna behov av kraftfulla åtgärder (yrkande 42).

I kommittémotion 2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) anförs att Försvarsmakten bör ges möjligheter att tillhandahålla bostäder till sina tillfälligt anställda. Motionärerna anser att det är angeläget att kommunerna är aktiva i sin markplanering och kan erbjuda tidsbegränsade bygglov för modulbostäder åt studenter på mark som för tillfället står outnyttjad och menar att även Försvarsmakten borde ges samma möjlighet att tillhandahålla bostäder till sina tillfälligt anställda. På vissa håll har Försvarsmakten i dag ett akut behov att hitta bostäder åt hundratals anställda soldater. För de typer av bostäder som Försvarsmakten förfogar över anser motionärerna att regelverket bör förenklas så att byggkostnaderna kan sänkas. Motionärerna anser exempelvis att det inte är rimligt att ställa lika omfattande tillgänglighetskrav på bostäder åt Försvarsmaktens tillfälligt anställda soldater som på permanentbostäder för allmänheten (yrkande 35).

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen bedömde i den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) att Försvarsmakten inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken borde överväga att ta upp diskussioner om incitamentsstrukturer för att uppmuntra att gruppbefäl, soldater och sjömän fullföljer kontrakterad tjänstgöringstid. Regeringen har gett Rekryteringsmyndigheten i uppdrag att påbörja planering för att möjliggöra hantering av både ett ökat antal värnpliktiga såväl som ökat antal polisaspiranter. När det gäller officersförsörjningen konstaterar regeringen i budgetpropositionen för 2020 att det kvarstår utmaningar och att utflödet fortfarande är större än inflödet, vilket främst beror på stora pensionsavgångar i kombination med för få studenter vid officersutbildningen. Återanställning av officerare är en åtgärd som vidtagits, och regeringen redovisar att närmare 70 personer har återanställts under 2018. För 2020 har regeringen gett Försvarshögskolan (FHS) i uppdrag att samverka med Försvarsmakten om dimensionering av utbildningen som leder till officersexamen inför kommande års antagningsomgång.

I betänkandet Vissa frågor om Försvarsmaktens personal (bet. 2016/17:FöU4) konstaterade utskottet att Försvarsmakten tagit viktiga steg när det gäller att använda olika typer av incitament. Utskottet lyfte fram Försvarsmaktens ansvar för att fortsätta att arbeta med att skapa goda relationer till andra arbetsgivare för att möjliggöra för de tidvis tjänstgörande att skapa sig en väl fungerande arbetssituation. Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan om bostäder till gruppbefäl, soldater och sjömän delat bedömningen att en förutsättning för en hållbar personalförsörjning också är en fungerande bostadsförsörjning – både för dem som genomgår grundläggande militär utbildning och för dem som genomgår befäls- och officersutbildning (bet. 2015/16:FöU8, bet. 2016/17:FöU4 och bet. 2017/18:FöU8). Samtidigt har utskottet konstaterat att det finns många överväganden som måste göras och hänsyn som måste tas för att bostadsförsörjningen ska kunna lösas på ett godtagbart sätt.

I sin årsredovisning för 2018 uppgav Försvarsmakten bl.a. att de hade arbetat med att inom ramen för den årliga lönerrevisionen höja lägstalönerna för officerare. Utskottet hade tidigare understrukit vikten av att arbetet med att utveckla Försvarsmaktens attraktionskraft som arbetsgivare skulle fortsätta och konstaterade att myndigheten inom ramen för den årliga lönerrevisionen de facto hade höjt lägstalöner för officerare (bet. 2018/19:FöU8). Utskottet utgick från att arbetet inte skulle avstanna som ett resultat av att pliktjänstgöring återinförts.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona vikten av att arbetet med att utveckla Försvarsmaktens attraktionskraft som arbetsgivare fortsätter. Utskottet delar dock arbetsmarknadsutskottets bedömning att frågor om det arbetsrättsliga regelverket med stor fördel oftast kan överlämnas till parterna på arbetsmarknaden för samtal och överenskommelser avtalsvägen. Samtidigt behöver Försvarsmakten inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken fortsätta att verka för att bli en attraktiv arbetsgivare som kan rekrytera och behålla personal så att krigsförbanden kan bemannas och utvecklas i enlighet med riksdagens beslut.

Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan om bostäder till gruppbefäl, soldater och sjömän konstaterat att en förutsättning för en hållbar personalförsörjning också är en fungerande bostadsförsörjning. Utskottet vidhåller den uppfattningen.

Eftersom försvaret befinner sig i en tillväxtfas förutsätter utskottet att Försvarsmakten fortsätter att utveckla villkor, anställningsformer och andra incitament på ett sådant sätt att det bidrar till myndighetens attraktionskraft som arbetsgivare. Utskottet ser inga skäl att i nuläget vidta ytterligare åtgärder och därigenom föregripa inriktningspropositionen varför samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Veteranfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om veteranfrågor.

Jämför reservation 8 (M, KD, L).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2759 av Allan Widman m.fl. (L) anför motionärerna att Sverige inom ramen för den globaliserade säkerheten kommer att fortsätta att skicka ut militära styrkor runt om i världen för att bistå både humanitärt och militärt. Sverige har också en omfattande civil sektor av frivilliga som bistår vid naturkatastrofer, krig och sjukdom utomlands. Motionärerna understryker vikten av att människor som riskerar sina liv och sin hälsa och bidrar med sin tid ska få ett ökat stöd och ett erkännande för sina insatser. Merparten av de soldater som skickas utomlands kommer tillbaka i gott skick både fysiskt och psykiskt, men några upplever svåra trauman, stress och skador till följd av tjänstgöringen. I dag har Försvarsmakten ett särskilt uppföljningsansvar som innebär att myndigheten, utan begränsning i tid, ska bistå den enskilde så länge som rehabilitering är meningsfull. Det finns lagregler om stöd, hjälp och information till både veteransoldater och deras anhöriga. Sedan 2017 har myndigheten ett veterancentrum som bistår med stöd för flera veteraner och deras anhöriga. Detta centrum har dock svårt att locka civila tjänstemän som tjänstgjort utomlands. Enligt motionärerna bör Sverige därför organisera ett fristående samlat veterancenter på nationell nivå för all personal som tjänstgjort utomlands och som behöver stöd, hjälp och information (yrkande 2). Motionärerna föreslår även att riksdagen ställer sig bakom en utredning av behovet av ökat traumastöd och tillkännager det för regeringen (yrkande 3). Eftersom civil personal också åker ut på internationella insatser för att bistå vid naturkatastrofer, sjukdomsutbrott och vid krig anför motionärerna att lagen om skydd och stöd till veteraner även ska inkludera civila veteraner (yrkande 4). I dag saknas både lagligt stöd och ett samlat ansvar för att fånga upp dessa människor och ge dem hjälp och stöd motsvarande vad som ges till svensk militär personal.

I motion 2019/20:320 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S) anføres att rehabiliteringen för soldater bör ses över så att den är kontinuerligt anpassad till försvarets nya utmaningar. För de svenska kvinnor och män som genom Försvarsmakten deltar på uppdrag av FN och andra aktörer anser motionärerna att det är viktigt med tillgång till rätt rehabilitering utifrån deras upplevelser och erfarenheter efter en utlandstjänstgöring. Rehabiliteringen bör därför anpassas kontinuerligt utifrån den verklighet som den enskilda soldaten upplevt.

I motion 2019/20:3205 av Markus Wiechel m.fl. (SD) anføres att kunskapen kring veteranvården och veteraners behov behöver stärkas (yrkande 1).

Motionärerna anser att om Sverige fortsättningsvis ska skicka svenskar till oroshärdar är det viktigt att kunskapen om veteraners hälsotillstånd efter tjänstgöringen är god och att samhället står redo med ett kunskapscentrum för vård och rehabilitering. Motionärerna anser att en kommitté med uppgiften att samordna och förbättra mottagandet av veteraner bör tillsättas (yrkande 2). Motionärerna anser vidare att regeringen bör tillsätta en grupp med syftet att effektivisera samordningen av berörda instanser samt förbättra vården för veteraner och deras anhöriga (yrkande 3).

I en enskild motion 2019/20:2681 av Ann-Sofie Alm (M) anför motionären att efterlevandeskyddet för personal inom räddningstjänst, polis och militär behöver ses över i syfte att stärka det. Vid de värsta tänkbara olyckorna och dödsfall i tjänst finns det i dag inte ett efterlevandeskydd som svarar upp mot den risk dessa människor tar i sin tjänst. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ska ställa sig bakom det som anförs i motionen om att efterlevandeskyddet för personal inom räddningstjänst, polis och militär behöver ses över och tillkännage det för regeringen.

Bakgrund och tidigare behandling

Riksdagen har vid två tillfällen riktat tillkännagivanden till regeringen om veteranpolitiken (bet. 2014/15:FöU7, rskr. 2014/15:132 och bet. 2015/16:FöU8, rskr. 2015/16:149). Efter analys av inkomna remissyttranden över Veteranutredningens betänkande Svensk veteranpolitik – Ett ansvar för hela samhället (SOU 2014:27) bedömde regeringen i budgetpropositionen för 2017 att det inte fanns skäl att införa en nationell veteranmyndighet eller att utvidga begreppet veteran så som det föreslås i Veteranutredningen. En konsekvens av detta är att respektive myndighet ansvarar för sin personal ur ett veteranperspektiv i enlighet med ordinarie arbetsgivar- och arbetsmiljöansvar. Vidare bedömde regeringen att ett särskilt veterancentrum senast den 1 juli 2017 skulle inrättas inom Försvarsmakten för att stärka och utveckla myndighetens veteran- och anhörigverksamhet. En av anvisningarna till myndigheten var att sträva efter myndighetsöverskridande arbete. Försvarsmakten inrättade enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2017 ett veterancentrum den 1 juli. I och med inrättandet av Försvarsmaktens veterancentrum bedömde regeringen att båda tillkännagivandena var omhändertagna och därmed slutbehandlade.

När utskottet behandlade veteranfrågor i budgetbetänkandet för 2018 konstaterades att man inte delade regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivande i betänkande 2015/16:FöU8 (rskr. 2015/16:149) kunde anses vara slutbehandlat. Utskottet anförde i betänkandet att regeringen borde vidta de åtgärder som krävs för att konsolidera veteranpolitiken och ytterligare stärka stödet till veteranerna och deras anhöriga i linje med Veteranutredningens förslag (SOU 2014:27). Enligt utskottet var utredningens förslag om en särskild lag till stöd och hjälp för civila tjänstemän som gjort en internationell insats en viktig del i arbetet. Regeringen hade valt att inte gå

vidare med utredningens förslag i den delen. Det innebär att stödet för t.ex. polistjänstemän och brandsoldater är sämre än det som militär personal med motsvarande erfarenhet har. Utskottet föreslog därför med stöd av 9 kap. 16 § riksdagsordningen om utskottsinitiativ att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en särskild lag till stöd och hjälp för civila som gjort internationell insats och tillkännager detta för regeringen (bet. 2017/18:FöU1, rskr. 2017/18:100). När det gällde riksdagens tillkännagivanden till regeringen i betänkande 2014/15:FöU7 (rskr. 2014/15:132) om inrättande av ett veterancentrum konstaterade utskottet att ett veterancentrum inrättats för att stärka och utveckla myndighetens veteran- och anhörigverksamhet och att man inte hade några invändningar mot regeringens bedömning att frågan slutbehandlats.

I utskottets yttrande 2017/18:FöU7y om Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2017 ställde sig utskottet positivt till att regeringen redovisat att beredning pågår i Regeringskansliet i frågan om stöd till civila som gjort internationell insats. Även i redovisningen av åtgärder under 2018 konstaterade regeringen att beredning pågår inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet). Utskottets generella iakttagelse var att regeringen bör göra ansträngningar för att undvika onödig tidsåtgång när det gäller att slutbehandla riksdagsskrivelser med tillkännagivanden (2018/19:FöU4y).

Den 20 november 2019 biföll riksdagen ett förslag från regeringen till ändringar i brottsbalken (prop. 2018/19:155, bet. 2019/20:JuU8, rskr. 2019/20:43). Förslaget innebär dels att ett nytt brott införs, sabotage mot blåljusverksamhet, dels att straffskalan för grovt våld mot tjänsteman skärps. Syftet med förslaget är att skärpa det straffrättsliga skyddet för de centrala blåljusverksamheterna och för myndighetsutövning. I samband med att riksdagen beslutade om dessa ändringar i brottsbalken beslutades även om sex tillkännagivanden till regeringen. Dessa handlar bl.a. om samma straffrättsliga skydd för personal hos Tullverket och Kustbevakningen som för poliser, ett utvidgat straffrättsligt skydd för samhällsviktiga yrkesfunktioner, en egen brottsrubricering för våld mot tjänsteman där straffet ska vara minst sex månaders fängelse samt en utvidgad rätt till kränkingsersättning för poliser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona vikten av att ge personal som tjänstgör i internationella operationer och deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för. Vikten av att ge ett bra stöd till svenska kvinnor och män som riskerar liv och hälsa vid insatser i den farliga verksamhet som statsmakterna har beslutat om får inte underskattas. Situationen för svensk militär personal vid den militära utbildningsinsatsen i Irak aktualiserar detta på ett tydligt sätt. Utskottet vill därför betona betydelsen av en sammanhållen veteranpolitik och ett kontinuerligt arbete för att förbättra situationen för såväl veteraner som deras anhöriga.

I likhet med tidigare kan utskottet samtidigt konstatera att systemet med myndighetens delegerade modell för veteranverksamhet har utvecklats och att det lagstadgade femåriga uppföljningsansvaret efter en internationell militär insats systematiserats ytterligare. Utskottet utgår från att alla berörda arbetsgivare, såväl militära som civila, lägger samma vikt som utskottet vid att erbjuda ett efterlevandeskydd som svarar upp mot riskerna för personalen. Det finns många samhällsviktiga yrkesfunktioner som riskerar liv och hälsa såväl i nationell som internationell tjänst. Utskottet kan konstatera att införandet av ett nytt brott som sabotage mot blåljusverksamhet och ett utvidgat straffrättsligt skydd för samhällsviktiga yrkesfunktioner är en viktig del i att ge dessa kvinnor och män stöd.

Utskottet kan vidare konstatera att Försvarsmakten inrättade veteran centrum i Stockholm i juli 2017. I och med detta instämde utskottet i regeringens bedömning att frågan om veteran centrum var omhändertagen. Utskottet vill erinra om att regeringen förutsattes redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att ytterligare stärka stödet till veteranerna och deras anhöriga. Utskottet ser inga skäl att föregripa regeringens redovisning av hur veteranpolitiken konsoliderats varför samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Frivilligorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om frivilligorganisationer.

Jämför reservation 9 (M), 10 (C), 11 (SD) och 12 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) anför motionärerna att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs om att ge Försvarsmakten i uppgift att ta fram åtgärder i närtid för att rekryteringen till hemvärdet ska öka och tillkännage det för regeringen. Motionärerna beskriver att de flesta hemvärnsförbanden har vakanser i varierande grad. De bedömer att det bl.a. påverkar möjligheten att lösa ålagda uppgifter och uthållighet, vilket ytterst påverkar förmågan att försvara Sverige. Motionärerna anser dessutom att mer måste göras för att få fler att engagera sig i hemvärdet. I Försvarsberedningens rapport lämnades flera förslag som syftade till att stärka rekryteringen till hemvärdet, t.ex. att fyramånadersutbildningen tas bort, att fler soldater ska utbildas, att fler orter ska utbilda soldater m.m. Motionärerna anser att Försvarsberedningens förslag är bra men konstaterar att de ännu inte är beslutade. Efter att beslut fattats tar det dessutom tid innan åtgärderna ger effekt. Motionärerna anser därför att rekryteringen till hemvärdet även behöver förbättras på kort sikt. En stor del av rekryteringen till hemvärdet är alltså tidigare värnpliktiga. Dessa rekryteringsinsatser är viktiga och bör intensifieras genom bl.a. uppsökande verksamhet. Dessutom anser

motionärerna att en översyn av förmåner för hemvärnet bör genomföras i syfte att hitta nivåer och incitament för bredare rekrytering. I motionen föreslås vidare att rekryteringen till hemvärnet kan öka ytterligare genom att man ökar antalet värnpliktiga till korttidsutbildning i väntan på att utbildningen av territorialförbanden kommer igång i större omfattning. Motionärerna bedömer att en sådan utbildning kan starta redan nästa år eftersom det i dag finns kapacitet att ta emot fler värnpliktiga utan att tillföra mer resurser. Därför bör Försvarsmakten få i uppgift att ta fram åtgärder för att rekryteringen till hemvärnet ska kunna öka i närtid (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) anförs motionärerna att förutsättningarna för hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna bör fortsätta att utvecklas för att bistå samhället vid kris och krig (yrkande 7). I motionen framhålls att många kriser och katastrofer i Sverige och utomlands visar på att frivilliga ofta spelar en viktig roll när någonting allvarligt händer. En större och tydligare roll för civilsamhället och frivilligorganisationer i händelse av kris och krig förutsätter att kommuner, regioner och myndigheter involverar dessa redan i planeringskedet. Det är viktigt att de också involveras i övningsverksamhet och övningsplanering. För att göra det möjligt behöver avtal mellan det offentliga och frivilligorganisationer tecknas. Det finns också goda exempel på frivilligorganisationer som i sin tur samarbetar med privata företag för att få tillgång till de resurser som de själva behöver för att kunna lösa sina uppgifter vid en kris. Motionärerna vill gärna se att ytterligare lösningar kommer på plats för bättre beredskap i ett partnerskap mellan näringsliv och civilsamhälle. Frivilligengagemanget är viktigt för folkförankringen av försvaret. Hemvärnet behöver bli fler och personalförsörjningen säkras.

I kommittémotion 2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) anförs att deltagande i frivilligorganisationerna bör uppmuntras och att möjligheten att erbjuda t.ex. skattelättnader och ekonomisk ersättning till frivilligpersonal bör utredas (yrkande 23).

I kommittémotion 2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivilligorganisationernas ställning och tillkännager det för regeringen (yrkande 38). För att möjliggöra ett heltäckande försvar av Sverige är frivilligorganisationerna en vital del, och för att underlätta deras arbete är det enligt motionärerna avgörande att frivilligorganisationerna får de förutsättningar som krävs för att de ska kunna fullfölja sitt högkvalitativa arbete. Stärks frivilligorganisationerna i fredstid kommer också organisationernas förmåga att möta allvarliga händelser och kriser att öka.

Bakgrund och tidigare behandling

I regeringens proposition Ett användbart försvar (prop. 2008/09:140) angavs att bl.a. myndigheters och kommuners behov bör vara styrande för de uppdrag som lämnas till de frivilliga organisationerna. Försvarsmakten och MSB

utarbetade tillsammans med Frivilliga försvarsorganisationernas samarbetskommitté en ny modell för hur fördelningen av medel till frivilliga försvarsorganisationer skulle utformas. Vid tidigare beredning av frågan konstaterade utskottet (bet. 2013/14:FöU1) att modellen skickades på remiss till organisationerna innan den infördes. Av en skrivelse som utskottet mottog 2011 och som hade undertecknats av företrädare för tolv frivilliga försvarsorganisationer, framgick att 16 av 18 organisationer ställde sig positiva till det förslaget. Modellen skulle tillämpas under tre år innan den utvärderades. Den nya modellen infördes den 1 januari 2011 och innebar en ökad långsiktighet och förutsägbarhet för de frivilliga försvarsorganisationerna samtidigt som den främjade sådan verksamhet som efterfrågas. På regeringens förslag i budgetpropositionen för 2010 togs det särskilda anslaget för organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna bort ur statsbudgeten (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:FöU1, rskr. 2009/10:104). I stället har organisationsstöd betalats ut från Försvarsmaktens och MSB:s förvaltningsanslag. Av budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) framkommer att riksdagen vid två tillfällen har beslutat om tillkännagivanden om att det särskilda anslaget för organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer bör återinföras (bet. 2011/12:FöU1, rskr. 2011/12:92 respektive bet. 2012/13:FöU1, rskr. 2012/13:93). Utskottet önskade säkerställa ett grundläggande organisationsstöd för de frivilliga försvarsorganisationerna. Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2014 att borttagandet av det särskilda anslaget inte hade inneburit någon nämnvärd förändring av nivån på organisationsstödet, dvs. dryga 68 miljoner kronor på årsbasis under perioden 2008–2012. Regeringen menade vidare att inte heller Försvarsmaktens och MSB:s införande av en ny modell för fördelningen av organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna 2011 hade haft någon inverkan på den totala summan av organisationsstöd. Den utvärdering som MSB och Försvarsmakten hade gjort under 2013 på uppdrag av regeringen hade visat att omfattningen av organisationsstödet sammantaget inte hade förändrats nämnvärt. Regeringen redovisade mot bakgrund av detta att det inte fanns något skäl att återinföra det särskilda anslaget för organisationsstöd för de frivilliga försvarsorganisationerna.

I regleringsbrevet för 2019 och 2020 anger regeringen att högst 116 miljoner kronor får användas för uppdragsersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna för deras utbildningsverksamhet, inklusive ungdomsverksamhet. För verksamhetsåret 2018 betalade Försvarsmakten ut detta maximala belopp till de frivilliga försvarsorganisationerna.

I december 2018 publicerade Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) en rapport på uppdrag av Regeringskansliet inom ramen för FOI-projektet Sabek (Samhällets beredskap i kris och krig). Studien Personal för ett nytt civilt försvar (FOI-R-4675) utgör ett kunskapsunderlag inför framtida överväganden och beslut om personalplanering för ett nytt civilt försvar. I rapporten beskrivs

vissa aspekter av de frivilliga försvarsorganisationernas och andra frivilligas roll i det civila försvaret.

När utskottet senast beredde frågor om de frivilliga försvarsorganisationerna anfördes att de har en viktig roll i fråga om att skapa folkförankring och att de genom sin verksamhet bidrar till totalförsvaret och därmed även till samhällets krisberedskap. Utskottet såg såväl organisationernas ungdomsverksamhet som deras roll i fråga om att sprida information om totalförsvaret som betydelsefull (bet. 2018/19:FöU8). Utskottet bejakade alltså tanken om att tydliga behov bör vara styrande för stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna. Utskottet konstaterade samtidigt att kraven som ställs på frivilliga försvarsorganisationers verksamhet för att de ska vara berättigade till ekonomiskt stöd varit oförändrade sedan 2009. Eftersom omvärldsläget förändrats sedan dess utslöt inte utskottet att det kunde finnas skäl att överväga om t.ex. en organisation som verkar för försvarsupplysning men inte rekrytering eller utbildning borde betraktas som en frivillig försvarsorganisation eller om andra frivilligas roll i såväl det civila som det militära försvaret kan bidra både till de behov som finns i dag och till de behov som kan uppstå i framtiden.

I slutrapporten Värnkraft underströk Försvarsberedningen betydelsen av hemvärdet och de frivilliga försvarsorganisationerna i den fredstida krishanteringen. Denna personal är en mycket viktig resurs vid fredstida kriser, och det frivilliga engagemanget bedömdes vara stort från hemvärnssoldaternas och andra frivilligas sida. Försvarsberedningens förslag syftar till att stärka hemvärdets och de frivilliga försvarsorganisationernas möjligheter att bidra till fredstida kriser. Förslagen avsåg även att ge hemvärdet en stärkt ställning mot bakgrunden att hemvärdet med sin numerär, geografiska spridning, höga beredskap och lokala förankring är av central betydelse för försvaret av det svenska territoriet. Bl.a. framhöll Försvarsberedningen att personalförsörjningen av hemvärdet måste stabiliseras och säkras. Det frivilliga engagemanget beskrivs som centralt för den samlade försvarsförmågan, och i Värnkraft framhålls att det även bidrar till förankring i samhället och ger en möjlighet för olika grupper att engagera sig i försvaret.

När det gäller hemvärdets ställning biföll riksdagen regeringens förslag i budgetpropositionen för 2020 om att inrätta organisationsenheter i form av Norra, Mellersta, Västra och Södra militärregionstaben. Utskottet tillstyrkte förslaget och anförde att det var av stor vikt vid att hemvärdet skulle fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:FöU1, rskr. 2019/20:107).

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger stor vikt vid att hemvärdet fortsätter att utvecklas till alltmer kvalificerade förband och vill betona betydelsen av hemvärdet och de frivilliga försvarsorganisationerna. Riksdagens beslut i december 2019 om att inrätta organisationsenheter i form av Norra, Mellersta, Västra och Södra

militärregionstaben visar att ett viktigt steg tagits för att hemvärnet ska kunna fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband.

Utskottet bedömer att tydliga behov bör vara styrande för stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna. Samtidigt kan konstateras att kraven som ställs på frivilliga försvarsorganisationers verksamhet för att de ska vara berättigade till ekonomiskt stöd varit oförändrade sedan 2009. Omvärldsläget har förändrats och i likhet med tidigare menar utskottet att det kan finnas skäl att överväga om t.ex. en organisation som verkar för försvarsupplysning men inte rekrytering eller utbildning borde betraktas som en frivillig försvarsorganisation eller om andra frivilligas roll i såväl det civila som det militära försvaret kan bidra både till de behov som finns i dag och till de behov som kan uppstå i framtiden.

Eftersom regeringen redovisat att Försvarsberedningens rapporter kommer att utgöra grunden för den inriktningsproposition som regeringen har för avsikt att lämna till riksdagen under hösten 2020, ser utskottet i nuläget inga skäl att vidta ytterligare åtgärder varför samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Reservationer

1. Utveckla och behålla personal inom försvaret, punkt 1 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi vill understryka att förbandsatt och rätt utbildad personal i våra krigs- och utbildningsförband är en kritisk faktor för operativ förmåga. Samtidigt konstaterar vi att personalförsörjningen har stor förbättringspotential. Vi föreslår därför att Försvarmakten snarast ges i uppdrag att analysera orsakerna till bristerna i personalförsörjningen för krigsförbanden och lämna förslag på hur man kan öka attraktiviteten för de olika anställningsformerna både på kort och lång sikt. Analysen bör även omfatta förslag på nya rekryteringsvägar för officerare och ökade möjligheter för anställning även efter ingången avtalspension. Dessutom bör regeringen snarast utreda hur alla berörda personalkategorier kan omfattas av laglig rätt till ledighet vid övningar och återkomma med förslag till riksdagen.

Vidare anser vi att en organisation blir komplett med både kvinnor och män i personalen och att Försvarmakten därför måste rekrytera de talanger som är bäst lämpade för uppgiften. Jämställdhetsarbetet inom Försvarmakten är en viktig förutsättning för detta. Lika viktigt som att rekrytera är att fortbilda och att myndigheten kan behålla kompetenta medarbetare. Vi anser att materielrelaterade hälso- och säkerhetsrisker för kvinnor bör analyseras av en objektiv utredning som återkommer med förslag på omedelbara åtgärder. För att nå ökad jämställdhet måste Försvarmakten även se över osakliga fysiska krav på befattningar samt kartlägga och förtydliga karriärvägarna inom Försvarmakten. En nyckel till framgång i jämställdhetsarbetet är att alla vill, kan och väljer att leva efter myndighetens värdegrund och inte tolererar kränkningar. Försvarmakten bör även kontinuerligt förbättra organisationens hantering av trakasserier eller kränkningar och genomföra förtroendeskapande åtgärder. Vi föreslår alltså sammanfattningsvis att fler åtgärder vidtas till förmån för ett proaktivt jämställdhetsarbete inom Försvarmakten.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

2. Incitament och stöd från värnpliktig till veteran, punkt 2 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag menar att Försvarsmakten måste vara en attraktiv arbetsgivare och arbeta vidare med att utveckla incitament som gör att myndigheten både kan rekrytera och behålla sin personal och dessutom utveckla stödet till veteraner. Jag vill även understryka vikten av att de soldater och officerare, men även de civilanställda, som genomför utlandsmissioner ska mötas med stor respekt och vill framhålla vikten av att det finns ett ordentligt omhändertagande efter ett uppdrag. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

3. Rekryteringsmyndighetens förutsättningar och lokalisering, punkt 3 (M, C)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5 och
avslår motion
2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att Totalförsvarets rekryteringsmyndighet måste få bättre förutsättningar när antalet utbildningsplatser på officers- och reserv-

officersutbildningen behöver öka. En förbättrad officersförsörjning gör att fler soldater kan utbildas. Den utökade värnplikten är en del av Försvarsberedningens förslag och innebär att fler ska genomgå mönstring. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

4. Rekryteringsmyndighetens förutsättningar och lokalisering, punkt 3 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 16 och
avslår motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att samtliga unga män och kvinnor bör kunna kallas till mönstring. För att stimulera lokal rekrytering föreslår vi därför att Totalförsvarets rekryteringsmyndighet ska kunna öppna tillfälliga rekryteringskontor i t.ex. Luleå och på Gotland. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Sammansättningen av personalkategorier, punkt 4 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Jag anser i likhet med vad Försvarsberedningen föreslagit att det krävs en fördubbling av grundutbildningsvolymerna fr.o.m. 2024 i förhållande till i dag, dvs. en ökning från ca 4 000 personer till 8 000 personer. Det totala antalet befattningar i krigsorganisationen kommer därmed att öka från dagens ca 60 000 personer till ca 90 000 personer, inklusive hemvärn och civilanställda. Jag anser att en sådan sammansättning av olika personalkategorier skulle förse Försvarsmakten med både professionalitet i form av yrkessoldater och volym i form av värnpliktiga. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. Mönstring och villkor för olika personalkategorier, punkt 5 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkandena 15, 17, 18 och 42.

Ställningstagande

Vi menar att införandet av ett frivilligt försvar utan utbildning av värnpliktiga var ett stort misstag. Reformen har enligt oss medfört att för få människor engagerar sig aktivt i försvarssektorn och att den folkliga förankringen minskat drastiskt. Vi föreslår därför att samtliga unga män och kvinnor ska kunna kallas till mönstring.

I och med värnpliktens återaktivering menar vi vidare att det har uppstått ett behov av officerare för att kunna utbilda värnpliktiga. Vi föreslår, för att möta det behovet, att kontraktsanställda soldater utbildas till underbefäl som i sin tur kan utbilda värnpliktiga. Mot den bakgrunden anser vi även att det finns skäl att utreda om det är lämpligt och ekonomiskt möjligt att stärka villkoren för kontrakterade gruppbefäl, soldater och sjömän.

Vi föreslår dessutom att en översyn görs av lönenivån för stridspiloter. Antalet krigsplacerade stridspiloter bedöms vara en nyckelfaktor för vår försvarsförmåga och därför måste det hållas på en stabil och hög nivå över tid. När Sverige nu ska upprusta försvaret krävs att också rekryteringen av antalet nya stridspiloter ökar.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Bostäder åt tillfälligt anställda, punkt 6 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 35.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att Försvarsmakten ges möjligheter att tillhandahålla bostäder till sina tillfälligt anställda. Jag anser därför att det är angeläget att kommunerna är aktiva i sin markplanering och kan erbjuda tidsbegränsade bygglov för modulbostäder på mark som för tillfället står outnyttjad. För de typer av bostäder som Försvarsmakten förfogar över anser jag att regelverket bör förenklas så att byggkostnaderna kan sänkas. Till exempel är det inte rimligt att ställa lika omfattande tillgänglighetskrav på bostäder för Försvarsmaktens tillfälligt anställda soldater som på permanentbostäder för allmänheten. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

8. Veteranfrågor, punkt 7 (M, KD, L)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2759 av Allan Widman m.fl. (L) yrkandena 2–4 och
avslår motionerna
2019/20:320 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S),
2019/20:2681 av Ann-Sofie Alm (M) och
2019/20:3205 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vi bedömer att Sverige inom ramen för den globaliserade säkerheten kommer att fortsätta att skicka ut militära styrkor runt om i världen för att bistå både humanitärt och militärt. Sverige har också en omfattande civil sektor av frivilliga som bistår vid naturkatastrofer, krig och sjukdom utomlands. Vi vill därför understryka vikten av att människor som riskerar sina liv och sin hälsa och bidrar med sin tid ska få ett ökat stöd och ett erkännande för sina insatser.

Merparten av de soldater som skickas utomlands kommer tillbaka i gott skick både fysiskt och psykiskt, men några upplever svåra trauman, stress och skador till följd av tjänstgöringen. I dag har Försvarsmakten ett särskilt uppföljningsansvar som innebär att myndigheten, utan begränsning i tid, ska bistå den enskilde så länge som rehabilitering är meningsfull. Det finns lagregler om stöd, hjälp och information till både veteransoldater och deras anhöriga. Sedan 2017 har myndigheten ett veterancentrum som bistår med stöd för flera veteraner och deras anhöriga. Detta centrum har dock svårt att locka civila tjänstemän som tjänstgjort utomlands.

Vi föreslår därför att Sverige ska organisera ett fristående samlat veterancenter på nationell nivå för all personal som tjänstgjort utomlands och som behöver stöd, hjälp och information. Vi vill även föreslå att regeringen ska tillsätta en utredning av behovet av ökat traumastöd.

Eftersom civil personal också åker ut på internationella insatser för att bistå vid naturkatastrofer, sjukdomsutbrott och i krig vill vi dessutom föreslå att lagen om skydd och stöd till veteraner även ska inkludera civila veteraner. I dag saknas både lagligt stöd och ett samlat ansvar för att fånga upp dessa människor och ge dem hjälp och stöd motsvarande vad som ges till svensk militär personal.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

9. Rekryteringen till hemvärnet, punkt 8 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill lyfta fram att de flesta hemvärnsförbanden har vakanser i varierande grad. Detta påverkar bl.a. möjligheten att lösa ålagda uppgifter och förbandens uthållighet, vilket ytterst påverkar förmågan att försvara Sverige. Vi anser att Försvarsmakten bör ges i uppgift att ta fram åtgärder i närtid för att rekryteringen till hemvärdet ska öka.

I Försvarsberedningens rapport lämnades flera förslag som syftar till att stärka rekryteringen till hemvärdet, t.ex. att fyramånadersutbildningen tas bort, att fler soldater ska utbildas, att fler orter ska utbilda soldater m.m. Vi anser att Försvarsberedningens förslag är bra men konstaterar att de ännu inte är beslutade. Efter att beslut fattats tar det dessutom tid innan åtgärderna ger effekt. Vi anser därför att rekryteringen till hemvärdet även behöver förbättras på kort sikt. En stor del av rekryteringsbasen till hemvärdet är alltså tidigare värnpliktiga. Dessa rekryteringsinsatser är viktiga och bör intensifieras genom bl.a. uppsökande verksamhet. Dessutom anser vi att en översyn av förmåner för hemvärdet bör genomföras i syfte att hitta nivåer och incitament för bredare rekrytering.

Vi menar vidare att rekryteringen till hemvärdet kan öka ytterligare genom att man ökar antalet värnpliktiga till korttidsutbildning i väntan på att utbildningen av territorialförbanden kommer igång i större omfattning. Vi bedömer att en sådan utbildning kan starta redan nästa år eftersom det i dag finns kapacitet att ta emot fler värnpliktiga utan att tillföra mer resurser. Därför bör Försvarsmakten få i uppgift att ta fram åtgärder för att rekryteringen till hemvärdet ska kunna öka i närtid.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Hemvärn och frivilligorganisationer under kris och krig, punkt 9 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag vill framhålla att många kriser och katastrofer i Sverige och utomlands visar på att frivilliga ofta spelar en viktig roll när någonting allvarligt händer. Jag menar att förutsättningarna för hemvärdet och de frivilliga

försvarsorganisationerna bör fortsätta att utvecklas för att bistå samhället vid kris och krig. En större och tydligare roll för civilsamhället och frivilligorganisationer i händelse av kris och krig förutsätter att kommuner, regioner och myndigheter involverar dessa redan i planeringsskedet. Det är viktigt att de också involveras i övningsverksamhet och övningsplanering. För att göra det möjligt behöver avtal mellan det offentliga och frivilligorganisationer skrivas.

Det finns också goda exempel på frivilligorganisationer som i sin tur samarbetar med privata företag för att få tillgång till de resurser som de själva behöver för att kunna lösa sina uppgifter vid en kris. Jag vill gärna se att ytterligare lösningar kommer på plats i ett partnerskap mellan näringsliv och civilsamhälle för en bättre beredskap.

Frivilligengagemanget är viktigt för folkförankringen av försvaret. Hemvärnet behöver bli fler och personalförsörjningen säkras. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

11. Frivilligorganisationernas ställning, punkt 10 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 23 och avslår motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 38.

Ställningstagande

Vi anser att deltagande i frivilligorganisationerna bör uppmuntras och föreslår att regeringen låter utreda möjligheten att erbjuda förbättrade ekonomiska villkor för frivilligpersonal. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

12. Frivilligorganisationernas ställning, punkt 10 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 38 och
avslår motion

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 23.

Ställningstagande

För att möjliggöra ett heltäckande försvar av Sverige är frivilligorganisationerna en vital del. Jag anser att det är avgörande att frivilligorganisationerna får de förutsättningar som krävs för att de ska kunna fullfölja sitt högkvalitativa arbete. Stärks frivilligorganisationerna i fredstid kommer också organisationernas förmåga att möta allvarliga händelser och kriser att öka. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:320 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rehabiliteringen för soldater så att den är kontinuerligt anpassad till försvarets nya utmaningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:671 av Roger Richthoff m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga unga män och kvinnor ska kunna kallas till mönstring och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tillfälliga rekryteringskontor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den framtida utvecklingen av GSS/T samt GSS/K och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förmåner för kontraktsanställd personal och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivilligorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stridspiloter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2681 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att efterlevandeskyddet för personal inom räddningstjänst, polis och militär behöver ses över och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2736 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att stärka Försvarmaktens personalförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Försvarmakten/hemvärnet i uppgift att ta fram åtgärder i närtid för att rekryteringen till hemvärnet ska öka och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett proaktivt jämställdhetsarbete inom Försvarmakten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2759 av Allan Widman m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett samlat veterancentrum och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda behovet av ökat traumastöd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen om skydd och stöd till veteraner även ska inkludera civila veteraner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om personalförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivilligorganisationernas ställning och förutsättningar enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3205 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen kring veteranvården och veteraners behov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med uppgiften att samordna och förbättra mottagandet av veteraner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med syfte att effektivisera samordningen kring berörda instanser och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3243 av Larry Söder m.fl. (KD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge möjlighet för Försvarsmakten att tillhandahålla bostäder till sina tillfälligt anställda och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre förutsättningar för Rekryteringsmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsgivare och arbeta vidare med att utveckla incitament som gör att Försvarsmakten både kan rekrytera och behålla sin personal såväl som utveckla stödet till veteraner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utveckla förutsättningarna för hemvärnet och de frivilliga

försvarsorganisationerna att bistå samhället vid kris och krig och tillkännager detta för regeringen.